

Discurs del rector a l'acte d'inauguració del curs 2023-2024

Digníssimes autoritats acadèmiques i civils,

Companyes i companys,

Senyores i senyors,

Siguin les meves primeres paraules per donar una benvinguda especial als que inicien etapa laboral a la UdL, així com als estudiants que enguany comencen la seva formació universitària. Dona bo passejar-se pels campus i veure animats grups d'estudiants que comparteixen les seves vivències en la retrobada. Desitjo que aquest nou curs sigui per a tots una nova oportunitat per trobar en la institució companys de camí per viure amb entusiasme aquest estil de vida universitària de mirada crítica, independent, de compromís científic amb el planeta i el seu futur, sensible als problemes de les persones.

Agraeixo la disponibilitat del Dr. Juli Peretó i l'excel·lent lliçó inaugural que ens ha impartit. Si teníem expectatives per la capacitat científica i de divulgació del nostre conferenciant, la realitat les ha superat. «L'albada química de la vida» no sols ha estat una excel·lent lliçó sobre quin és l'estat actual de la ciència i com treballa per donar resposta a aquesta pregunta que tots ens formulem més o menys explícitament, sinó que ha incorporat, a més, idees que van més enllà, com la crítica a la compartimentació de la ciència, les dificultats de la reconstrucció històrica o la necessitat de nous marcs explicatius que encara estan per desenvolupar i que desplacen el problema de la química dels compostos a la del comportament de sistemes complexos.

Ha estat també una lliçó que ens ha recordat alguns dels avenços lligats a la trajectòria de Joan Oró, destacat bioquímic lleidatà, de qui enguany commemorem el centenari del naixement. Avui, em sembla un bon referent i un fil conductor escaient per comentar algunes característiques que voldria recordar en aquest inici de curs.

En primer lloc, voldria referir-me a la motivació que ha d'acompanyar la vida universitària. Que, després de llicenciar-se en Química, fes el pas d'anar-se'n als Estats Units per fer-hi el doctorat —una manera de procedir molt poc habitual en aquell temps— ens mostra la motivació de Joan Oró. La motivació segueix essent avui una condició necessària per a la vida universitària i ha d'incloure curiositat, formació i resiliència. T'has d'emocionar amb les idees dels altres quan et formes, i amb les pròpies quan defenses tossudament la teva recerca. Joan Oró va ser sempre un entusiasta de la ciència i va demostrar una curiositat i motivació sense límits. Esbrinar la vida terrestre sense descartar-ne el possible origen extraterrestre és també una mostra de la seva imaginació, i és bo recordar que la imaginació s'estimula i s'afavoreix amb el treball diari, metòdic i reflexiu.

La trajectòria científica de Joan Oró ens serveix també per ressituar-nos, un cop més, dins d'un món en què anem descobrint una harmonia fantàstica que hem de preservar i no posar en risc i en el qual l'espècie humana sembla fer-se cada cop menys central en la història evolutiva. Aquesta jerarquia ens suggereix que la humilitat és una característica que hauríem de mantenir els humans i, especialment, els científics. Com deia Newton, el que sabem és una gota d'aigua; el que desconeixem, l'oceà.

Les condicions acadèmiques han canviat bastant des de l'època universitària de Joan Oró. Avui, les oportunitats de formació i recerca a la Universitat de Lleida són comparables a les de la resta d'Europa; el món s'ha fet petit i és fàcil comunicar-se

i moure's. Alguns dels nostres estudiants, en acabar la seva formació aquí, fan estades fora, i alguns treballen en centres de l'estranger, mentre que joves d'altres indrets qualssevol s'instal·len a casa nostra. Hem d'entendre aquest intercanvi com una porta oberta al món i un pas endavant. Però la carrera científica i tecnològica dels nostres estudiants té encara capacitat de progressar si, des de l'ensenyament a l'escola primària fins a la universitat, apostem pel talent i pel coneixement, i fem de la formació i de la ciència un valor social. L'educació universitària és responsabilitat de la universitat, però la creació de coneixement i la transferència no les ha de fer només la universitat, sinó que centres educatius, institucions, empreses, associacions i societat civil hem de treballar de manera coordinada per potenciar sinergies i assolir cotes més altes de desenvolupament. No hi ha límits geogràfics per a aquesta comunitat de coneixement, i cal potenciar-la des de l'àmbit local fins a l'internacional. Europa impulsa la cooperació més que la competició entre les universitats, i aposta perquè els valors universitaris siguin el reclam de l'estil de vida europeu que ens permeti retenir i atreure els millors, i aquest és, sens dubte, un element a tenir en compte per al futur de la nostra universitat.

Prendre'ns seriosament l'activitat universitària exigeix refermar el nostre compromís amb la docència, que és la nostra raó de ser; adaptar-la als nous temps i a les noves tecnologies, i preparar-nos per atendre les necessitats de formació més enllà de la franja dels 18 als 23 anys. Hem de continuar sent aquesta institució que deixa empremta en l'etapa formativa del nostre jovent, que ajuda a esvaïr les ombres i a tenir criteris basats en la ciència, i que ha d'oferir a totes les edats una experiència d'aprenentatge transformadora.

Però exigeix també avançar en recerca, implicant-nos amb entorns professionals, empresarials i associatius en la resolució dels grans reptes socials, i una gestió transparent, amb unes regles comunes per a tots, en què el progrés i la promoció

estiguin basats en els mèrits i no en privilegis, essent proactius en la rendició de comptes, en la lluita contra el frau i qualsevol mena d'abús, i en el respecte per la igualtat i per les diversitats. En definitiva, es tracta de fer una universitat al servei de les persones i de liderar una societat amb més benestar per a tothom, més oberta i més culta.

Aquest nou curs ve marcat per l'esforç que hem de fer per adaptar-nos a la nova llei d'universitats, la LOSU. L'entrada en vigor d'aquesta llei comporta canvis en l'estructura de professorat, però també en la manera com ens relacionem dins i fora de la universitat. Els estatuts actuals, els primers de la UdL, tenen trenta anys, i ara tenim l'obligació de fer-ne una reforma i actualització compatible amb la nova llei. Jo diria que no sols és una obligació, sinó una oportunitat; una oportunitat de preguntar-nos quina mena d'universitat volem ser en les properes dècades. La resposta ha de ser clara i simple: com he dit abans, volem una universitat amb impacte social, amb voluntat transformadora, que contribueixi a construir un futur sostenible a escala local i global, una tasca urgent i engrescadora.

Les dades ens són favorables. Aquest any, en el procés de preinscripció i matrícula, s'ha incrementat un 11% la demanda en primera opció a la UdL. Ho considero un fet rellevant, fruit segurament de molts factors, però que ens diu que el prestigi de la UdL al territori millora. Les bones universitats són aquelles que tenen bons estudiants, i tenir més demanda en primera opció implica tenir estudiants més motivats en l'estudi universitari.

La reforma en l'estructura de personal ens ha de permetre augmentar el professorat a temps complet, especialment en alguns àmbits. Dues eines ens han d'ajudar en aquest procés. Per una banda, la Conselleria ha promogut un pla de xoc per a PDI i PTGAS que agraïm, però aquest pla de xoc, dissenyat abans de l'aprovació de la LOSU, només pot entendre's com un primer pas, ja que correspon a prop del

4% del que hem avaluat que la UdL necessita. Cal, doncs, ampliar-lo urgentment, atès que la llei ja està en vigor, fins a assolir el finançament de l'1% del PIB que la mateixa LOSU estableix. Especialment preocupant és el pla de xoc per al PTGAS, atès que si la migrada inversió d'enguany no es consolida, l'any vinent les universitats tindrem tensions deficitàries per poder atendre amb el pressupost ordinari els compromisos de personal adquirits.

Per altra banda, amb la LOSU s'accedirà al primer contracte a temps complet a la universitat sense necessitat d'una acreditació per part d'una agència de qualitat. Això pot ajudar a la reducció de contractes temporals en alguns àmbits, sempre que aquests contractes siguin competitiu amb els que ofereix el mercat, i tindrem la responsabilitat i l'oportunitat d'establir uns criteris propis per a la selecció del personal. Si, com hem dit en moltes ocasions, el valor més important de la universitat són les persones, ens hem de prendre seriosament aquesta responsabilitat. En un context de relleu generacional com el que tenim ara, la qualitat futura de la UdL dependrà més que mai de la nostra capacitat per retenir, atreure i seleccionar les persones que més poden aportar a la tasca col·lectiva de la institució.

La necessitat d'iniciar el curs amb la docència coberta i algunes restriccions de la llei han dificultat arribar a acords amb els agents socials pel que fa al conveni per als nous professors substituïts. Estem oberts a buscar aquest acord i el promourem coordinadament amb la resta d'universitats públiques catalanes.

Voldria també destacar que aquest curs estrenarem el nou edifici per a Ciències de la Salut que s'ha fet a Igualada. Aprofito per agrair les aportacions de l'Ajuntament d'Igualada, de la Diputació de Barcelona i de la Conselleria de Recerca i Universitats, que, amb aportacions iguals, han permès que puguem tenir aquesta infraestructura equipada per fer una docència de qualitat.

Els pressuposts d'enguany del Govern de l'Estat i de la Generalitat ens han portat, a més, algunes novetats que vull comentar: la ministra de Ciència i Innovació va visitar el Parc Agrobiotech aquest agost i va quedar molt satisfeta del nivell d'activitat i de col·laboració entre la universitat i l'entorn empresarial que s'hi desenvolupa. Va confirmar el suport del Ministeri i la disponibilitat d'una partida prevista en els PGE de 7 M€ per a la viabilitat d'aquesta infraestructura. Segueixo confiant en la col·laboració dels representants del territori a l'Estat i dels governs perquè, en els tres mesos que resten de l'exercici 2023, es puguin superar les barreres, siguin quines siguin, que, de moment, han impedit fer efectiva aquesta transferència. El pacte pressupostari de la Generalitat també va incloure el compromís del Govern d'estudiar la viabilitat del parc; ara, hem de continuar treballant per concretar aquest compromís. Agraïco al president de la Generalitat la visita que ens va fer el juny passat, durant la qual vam tractar d'aquest i d'altres temes d'interès per a la UdL. En global, el refinançament assolit ens dona un cert marge temporal, encara que la pujada de tipus d'interès ens afegeix pressió. Però és l'increment d'activitat del parc, notable després de l'aturada de la pandèmia, l'element clau a seguir impulsant i que el justifica.

El pressupost de la Generalitat d'enguany ha portat també algunes millores en les transferències universitàries, així com el compromís de col·laborar en les despeses energètiques, que finalment, aquest 2023, no seran tan oneroses com s'havia estimat a finals del 2022. Agraïm les millores i esperem que aquesta col·laboració tingui continuïtat el proper any, paral·lelament a l'evolució del preu de l'energia. L'increment pressupostari de la Conselleria també s'ha notat en un augment d'inversió en els grans programes de recerca de Catalunya, el programa ICREA i el dels centres CERCA. He parlat repetidament del biaix territorial en aquestes inversions. Bé, enguany s'ha fet un petit pas a ICREA, amb la prioritització d'un nou contracte, que serà el tercer a la UdL entre els 280 contractes sèniors que tindrà ara

ICREA, i també s'ha fet un altre petit pas endavant en el finançament dels centres CERCA ubicats a la demarcació i participats per la UdL. Hem passat de 300.000 a 880.000 € recaptats, amb increments de 200.000 € tant per a l'IRB-Lleida com per a Agrotècni, un increment percentual important, que agraïm i que s'ha de notar en activitat i resultats. Malgrat això, com que els centres no han modificat la seva ubicació territorial i el finançament dels centres de Lleida està en la banda baixa, els números segueixen indicant que el biaix territorial no ha variat sensiblement. Descomptant les transferències a l'IRTA, que està distribuït per tot Catalunya, la demarcació de Lleida recapta ara poc més de l'1% dels recursos que dedica el Departament de Recerca i Universitats a centres CERCA o cap al 3% del total de la inversió del Govern en aquests centres, mentre que Barcelona rep prop del 90% dels recursos del Departament o del 85% dels que hi dedica tot el Govern. Continuem, doncs, lluny del nostre pes en molts indicadors universitaris, que estan prop del 6%. És un tema que ja vaig comentar en la inauguració del curs passat i que he debatut amb el conseller. He aportat arguments basats en la importància i la necessitat de la recerca en el sector agroalimentari per assegurar l'alimentació de la població, en l'amenaça del canvi climàtic, en la necessitat d'invertir en la millora de les activitats que sostenen el territori i que contribueixen de manera rellevant al PIB de Catalunya, a tenir present l'equitat per ser competitius, en el fet que el progrés requereix que tots progressem... Avui ho intentaré raonar amb unes altres paraules. La Catalunya interior, especialment Ponent, té problemes de despoblament. La creació esbiaixada de llocs qualificats al voltant de la capital drena la població d'altres territoris per l'efecte directe i indirecte que aquests llocs tenen, la qual cosa agreuja aquest despoblament. Em toca, doncs, demanar a aquest govern que aposta per la Catalunya sencera, i als representants del territori, que facin el possible per esmenar aquest biaix i no estimular amb diners públics una política regressiva de centralització.

En un altre ordre de coses, he de dir que valoro molt positivament la implicació del Consell de l'Estudiantat en la gestió de la universitat. Segurament no coincidirem en tots els plantejaments, però aprecio la seva actitud activa per participar en els òrgans universitaris de govern i les seves aportacions, perquè les seves inquietuds i propostes fan millorar la universitat, i també que estiguin preparant la festa de benvinguda als nous estudiants. Serà una oportunitat per demostrar que és compatible el lleure en la vida universitària amb la seguretat i el respecte a tothom. Volem formar bons professionals, i per això demano implicació i treball personal; però volem, a més, formar ciutadans respectuosos i compromesos amb la societat, i aquest aprenentatge comença en els mateixos actes universitaris, també prenent consciència de l'oportunitat formativa que la societat, i en especial la família, els ofereix.

Tot i que una part del col·lectiu és crítica amb la gestió del rectorat, valoro les apreciacions del PTGAS. Espero trobar punts d'acord en els temes que plantegen, i, en qualsevol cas, reconec la seva voluntat de col·laboració en la gestió i la millora de la institució.

La ponència per a la reforma dels estatuts ja ha començat a treballar. Convido tothom, PDI, estudiants i PTGAS, a participar en la redacció dels nous estatuts. A partir de l'esborrany que redacti la ponència, s'obrirà un procés participatiu, liderat per una comissió de reforma estatutària, i ja avanço que seran molt benvingudes les vostres propostes per arribar a uns estatuts àmpliament acceptats en què tothom se senti inclòs.

Abans d'acabar, vull agrair al Quartet Pryisma la seva participació en aquest acte i felicitar-los per les seves interpretacions musicals.

Acabo, com he començat, agraint la vostra presència avui aquí, perquè aquesta fa

rellevant aquest acte i és una mostra del vostre compromís amb la Universitat de Lleida.

Que tinguem tots un bon i profitós inici de curs.

Moltes gràcies.

DECLARO INAUGURAT EL CURS ACADÈMIC 2023-2024 DE LA UNIVERSITAT DE LLEIDA.